

Covenant & Conversation

FAMILY EDITION

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

DEVARİM • דברים

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ל"ט) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabbi Sacks

Antlaşma Kitabı

Özet

Devarim kitabını okumaya başlarken, dikkate alınmayı gerektiren üç soru vardır. İlki: Tora'nın bu son kitabı neden tarih ve kanunun bir karışımı şeklinde yapılandırılmıştır?

İkincisi: Devarim'de verilen kanunlar Bene Yisrael tarafından daha önce alınmış olan kanunların birer tekrarı mıdır, yoksa yeni kanunlar mıdır?

Ve son olarak: Bu kitabın burada işi nedir? Bir bütün olarak Tora için anlam ve önemi nedir?

Antik dönemlerde, Ortadoğu'daki komşu güçler arasında paktlar yapmak üzere akitler oluşturulurdu. Örneğin Avraam, Beer Şeva'da, Gerar kralı Avimeleh ile bir *berit* yapmıştır. Aynısı Yitshak için de geçerlidir. Yaakov da buna benzer bir *berit* Lavan'la yapmıştır.

Devarim kitabının bütünü, yakın geçmişte arkeologların açığa çıkarmış oldukları antik antlaşmalarla tamamen aynı şekilde yapılandırılmıştır. Başka bir deyişle, Moşe'nin, ölümünden kısa bir süre önce söylediği şarkısı ve kabilelere verdiği *berahalar* dışında Devarim kitabının bütünü, aslına bakılırsa, heybetli bir ölçekte, bir akittir. İşte şimdi, kitabın olağanüstü doğasını görmekteyiz. Antik bir siyasi formülü almış ve onu yeni bir amaç için kullanmıştır.

Yahudilikte *berit* benzersiz kulan iki nitelik vardır. İlki, taraflardan birinin Bizzat Tanrı olmasıdır. Bu, Bene Yisrael'in komşularının gözüne anlaşılması olanaksız bir şey olarak görünmüş olsa gerektir ve bugün bile olağanüstü bir olgu olmayı sürdürmektedir. Tanrı'nın Kendisi'ni insanlara bağlayabileceği, onların kaderini Kendisinininkiyle ilişkilendirerek onları dünya için Kendi elçileri – Kendi "tanıkları" – haline getirebileceği fikri hâlâ radikal ve anlaması zor niteliktedir.

İkincisi; antlaşmanın diğer tarafı, antik dünyada olduğu gibi, ilgili ulusun kralı veya hükümdarı değil, halkın bütünüdür. Şemot 19 ve 24'te ve Devarim kitabı boyunca gördüğümüz üzere, her bir Yisrael mensubu bu antlaşmayla bağlıdır ve onun yerine getirilmesinden halkla birlikte müştereken sorumludur.

Kol Yisrael arevin ze laze, "tüm Yahudiler birbirinden sorumludur" fikri buradan doğar. Bu dönüşüm, her **Yahudi'nin, kanunu bilmek ve onu çocuklarına öğretmek durumunda olduğu** anlamına gelmekteydi. Her Yahudi'nin, halkının hikâyesini bilmesi, onu Pesah'ta ve Yerusalayim'e turfanda meyveleri getirdiğinde anlatması gerekiyordu.

Bu akitse siyasettir; güç hiyerarşisine değil, ortak bir tarih ve kader hissine dayanan benzersiz bir siyasi yapıdır. Bu ayrıca, herkesin, özellikle de ezilenlerin, fakirlerin, güçsüzlerin ve kenardakilerin – dul, yetim ve yabancıların – saygınlığını onurlandıran adil ve zarif bir toplum yaratmaya adanmış ahlaki bir siyasettir.

Tanrı ile aramızdaki antlaşma dini açıdan da benzersizdir. Çünkü Tanrı'nın, yani *berit*'in güçlü tarafının, her bir bireyi Tanrı'nın suretine sahip bir varlık olarak onurlandıran bir toplumu inşa etmenin nasıl bir şey olduğunu tüm insanlığa göstermek suretiyle bütün bir ulusu "yaratma eyleminde Kendi ortakları" olarak almış olduğu anlamına gelmektedir.

İşte şimdi Devarim'in neden aynı zamanda *Mişne Tora* olarak anıldığını anlamaktayız. Özde, bu kitap, Tanrı'nın Sinay'da halkla yaptığı, Yarden Nehri'nin kıyılarında yenilenmiş ve sonra Yahudi tarihinin önemli anlarında tekrar yenilenmiş olan *berit*'in bir "kopyasıdır". Tıpkı bir *ketuban*'ın, düğün taahhütlerinin yazılı bir kaydı olması gibi, *Mişne Tora* da, Tanrı ile Yisrael arasındaki sözleşmenin yazılı kayıdır.

Devarim'in Tanah içindeki yerini de şimdi anlamaktayız. Devarim, üzerinde tüm Yahudi tarihinin döndüğü eksendir.

Şayet Mısır'dan çıkmış olan nesil, Vaat Edilmiş Ülke'ye girmek için gereken inaç ve cesarete sahip olsaydı, tüm Yahudi tarihi, Tanrı'nın Sinay Dağı'nda açığa çıktığı o müthiş olay üzerinde dönecekti. Ancak doğrusu şu ki, casuslarla ilgili olay, o neslin bunu yapacak ruhtan yoksun olduğunu göstermiştir. Bu nedenle, sonraki nesil için kritik an, Moşe'nin, hayatının sonunda, ülkeyi miras almalarının koşulu olarak *berit* onlarla yenilediği zaman gelmiştir. Tora'nın önceki dört kitabı bu ana kadar olup bitenleri anlatmıştır ve Tanah'ın diğer kitapları da bunun bir açıklaması – işlerin zaman içinde nasıl geliştiğinin bir anlatımı – niteliğindedir.

Devarim, antlaşmanın kitabıdır, Yahudi teolojisinin merkezi noktasıdır ve tanımladığı proje benzersizdir. Çünkü mensuplarına ahlak kazandıracak, başkalarına esin kaynağı olacak ve insanlığın bütününe hepimizi Kendi suretinde yaratmış olan Tanrı'ya hizmet etmesi halinde neler başarabileceğini gösteren bir rol modeli görevi görececek bir toplumun inşasından aşağı kalmayan bir hedefi öngörmektedir.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Devarim neden tarih, kanunlar ve hitapların bir karışımıdır ve bu Bene Yisrael'e nasıl yardım edebilir?
2. Bene Yisrael'in her bir mensubunun Devarim'deki bu benzersiz antlaşmanın bir parçası olması neden önemlidir?
3. "Tüm Yahudiler birbirinden sorumludur" ilkesi toplumsal davranışı nasıl etkiler? Buna bir örnek verebilir misiniz?

Kısaca Peraşa

Devarim kitabı, Moşe'nin tüm Tora'yı Bene Yisrael'e tekrarlamasıyla açılmaktadır. Moşe halkın Mısır'dan Erets Yisrael'e olan kırk yıllık yolculuğunu tekrar gözden geçirerek, bazı olay ve kanunları yeniden anlatmakta, birçok kez de halkı, başarısızlıkları nedeniyle azarlamaktadır.

Bunun ardından Moşe halka ısrarla, kendisi vefat ettikten sonra miras edinecekleri ülkede Tora'yı gözetmelerini ve emirlerini uygulamalarını söyler. Moşe, adil kararlar vermeleri ve Tanrı'nın Sözü'nü halka öğretmeleri için yargıçlar atadığını hatırlatır. Sinay'dan çöl boyunca yaptıkları yolculuğu, casusların gönderilmesini ve halkın Erets Yisrael'e girmeyi reddetmesi sonucunda Tanrı'nın, Mısır'dan çıkan neslin çölde ölmesi yönündeki hükmünü tekrar anlatır. Ayrıca Tanrı'nın, kendisine de öfkelenmişinden ve bunun sonucunda kendisinin de Ülke'ye girmekten men edildiğinden bahseder.

Moşe'nin sözleri bize, Moav ve Edom halklarının, Bene Yisrael'in geçişine izin vermediğini, Emori kralları Sihon ve Og karşısındaki savaşları ve onlardan ele geçirilen topraklara Reuven, Gad ve yarı-Menaşe kabilelerinin yerleştiğini hatırlatır. Moşe, Yeoşua'yı, ülkeye girişte halka liderlik etmesi için teşvik eder ve Tanrı'nın halka destek olacağı konusunda onu temin eder.

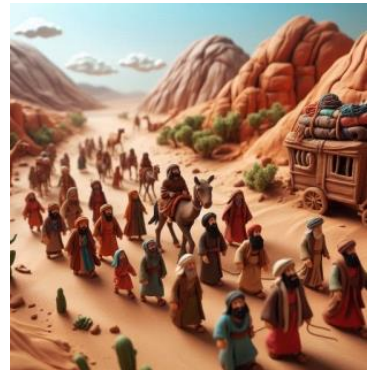
Peraşadan Simalar

Moşe: Moşe'nin büyük nutku, son ricasıydı; hikmet meşalesini yakmıştı herkesin görebilmesi için.

Bene Yisrael: Bene Yisrael yeniden yürüyüşe geçiyorlar hayallerini gerçekleştirecekleri Ülke'ye doğru.

Şofetim (hâkimler): Adil hükümle karar verir hâkimler, herkese adalet dağıtmak için, güçlü ve serbestçe.

Devarim Kitabı: Devarim'in sözleri, kalpleri birbirine ve herkese bağlayan bir akit çağrısı.

Peraşadan Pratiğe

Bir adalet sistemini tesis etmek, herhangi bir toplumda düzen ve güveni korumak için hayati öneme sahiptir. Bu kadarı gayet açıktır.

Devarim kitabı, kanunların adil ve tutarlı bir şekilde uygulanmasını temin etmek üzere yargıç ve polislerin atanmasına vurgu yapar. Bu sistemin varlığı, toplumsal değerleri iletir ve anlaşmazlıkları olabildiğince adil bir şekilde çözüme kavuşturur. Örneğin, okullarda çeşitli sınırlar ve talimatlar belirlemek, öğrencilerin sorumluluk ve otoriteye yönelik saygı duygusunu geliştirebilecekleri güvenli bir öğrenim ortamını teşvik edebilir.

Ve tabii ki, aile birimleri içinde de beklentileri belirgin hale getirmek bir istikrar, güven ve en önemlisi, hem çocuklara hem de yetişkinlere yönelik sevgi duygularını iletilebilir. Bu yapılar, insanların, hak ve yükümlülüklerinin tanındığı ve önemsendiği bilgisine güvenerek gelişip serpilebileceği bir çerçeve yaratır.

- Aklımıza dini anlamda koruduğumuz herhangi bir sınır geliyor mu?

Peraşayla Oyun

Haydi “*Aile Mahkemesi*” oynayalım!

Oyuna, aile fertlerine yargıç, savcı, sanık, savunma avukatı ve şahit gibi rolleri dağıtarak başlayın. Keyifli bir senaryo yaratın (ne kadar aptalca olursa o kadar iyi!). Örneğin biri, ailenin kavanozundaki tüm kurabiyeleri “çalmış” olsun.

Avukatlar davalarını ve şahitler tanıklık ifadelerini sunarlarken, yargıç eldeki delilleri inceleyecek. Ardından yargıç, öne sürülen tezlere ve delillere dayanarak bir hüküm verecek. Acaba bu adil bir hüküm olacak mı? Aile nasıl adalete kavuşacak?

Peraşadan Bilmece

Soru: Bu haftaki *peraşada* Yeoşua'nın ismi garip bir şekilde yazılıdır (Devarim 3:21). Acaba buradaki farklı yazımın sebebi nedir?

Cevap için aşağıya bakın.

Peraşadan Felsefe

Devarim kitabı, Sinay Dağı'nda Tanrı ile Bene Yisrael arasında yapılmış olan antlaşmanın yenilenmesine odaklanmakta, halkın ahlaki yükümlülüklerine ve ortak sorumluluklarına vurgu yapmaktadır. Güçlü hükümdarlar ile tebaaları arasında yapılan antik antlaşmalardan farklı olarak, bu *berit*, Tanrı ile tüm Yisrael ulusu arasındadır ve bu antlaşmanın el üstünde tutulmasında ve *mitsvaların* gözetilmesinde her Yahudi birey bir rol oynar. Devarim'in içine gizlenmiş olan mesaj, hep birlikte, adalete, şefkate ve karşılıklı sorumluluğa değer veren bir toplum inşa etmemiz gerektiğidir.

Devarim, Yahudi teolojisinde merkezi bir yere sahiptir ve Tanrı ile halk arasındaki *berit*in, gerek Yahudi kimliği için gerekse de adil ve ahlaki bir toplum arayışı için sahip olduğu öneme ışık tutar. Rabi Sacks'ın yazdığı gibi, “Sosyal akit; ahlaki taahhülle, paylaştığımız değerlerle ve bize müşterek iyilik uğruna birlikte çalışma ilhamı veren ideallerle ilgilidir.”

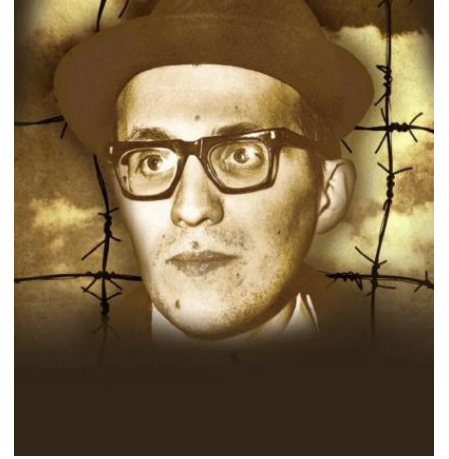
- Sizce Tora'daki bu son kitap, Erets Yisrael'e giriş öncesinde Bene Yisrael için neden hayati bir öneme sahiptir?

Peraşa Anlatısı

Söz

Yosef Mendelevitsh, 1970'li yıllarda Sovyetler Birliği'nde yaşamış Yahudi bir aktivistti. O dönemde Sovyetler Birliği'nde Yahudilerin Yahudiliklerini hiçbir yolla ve hiçbir şekilde göstermelerine izin verilmiyordu. Yisrael'e gitmelerine de müsaade edilmiyordu. Yosef, Yahudi olmaya kendisini derinden adanmış biriydi ve Yisrael'de yaşama hayalleri kuruyordu. Böylece kendisine ve arkadaşlarına, ne pahasına olursa olsun, özgürlük hakları için mücadele edeceğine dair söz verdi. Böylece Yosef ve diğer Yahudi aktivist arkadaşları Sovyetler Birliği'nden kaçmak için cüretkâr bir plan yaptılar. Buna "Düğün Operasyonu" adını verdiler, çünkü aslında kendilerini özgürlüğe uçuracak olan küçük bir uçaktaki bir düğün kutlamasına gitmekte olduklarını söylemeyi planlıyorlardı. Ne var ki bu planları KGB (Sovyet gizli polisi) tarafından keşfedildi ve Yosef ile arkadaşları uçağa binmeden tutuklandılar. Yoğun sorgu ve takip eden sert muameleler süresince Yosef sessizliğini korudu. Arkadaşlarına ihanet etmedi ve özgürlükleri için mücadele etme taahhüdünden vazgeçmedi.

Yosef bir Sovyet çalışma kampında uzun yıllar boyunca hapse ve ağır işlere mahkûm edildi. Ama hapisteyken bile Yahudi kimliğini koruma konusundaki sözüne sadık kaldı. Gizlice Yahudi bayramlarını kutladı, dua etti ve katı kısıtlamalara, hatta cezalara rağmen *kaşerutu* korumak için elinden geleni yaptı. Yosef'in sözü dünya çapında birçok kişiye ilham kaynağı oldu. Nihayet, hapiste geçirdiği 11 yılın sonunda Yosef serbest bırakıldı. 1981 yılında Yosef hayalini gerçekleştirdi ve Yisrael'e *aliya* yaparak burada bir kahraman olarak karşılandı.

Peraşadan Düşünceler

Siz Ne Yapardınız?

Küçük bir cemaatte yargıç olduğunuzu ve iyi bir arkadaşınızın bir kurala aykırı davrandığını farz edin. Zor bir karar vermek durumunda kalsanız bile kararınızın adil ve tarafsız olmasını nasıl temin ederdiniz?

Peraşadan Bilmece

Bu haftaki cevap

Cevap: Bu pasukta Yeoşua'nın ismi fazladan bir *Vav* harfi ile yazılmıştır. *Otsar Midraşim*'de (Tanah'taki sıra dışı yazım şekillerini ele alan *perek 2*'de) bu fazladan *Vav* harfinin, Yeoşua'nın bu aşamada altı taçla taçlandırıldığına işaret etmeyi amaçladığı söylenmektedir (*Vav* harfinin sayısal değeri 6'dır): Güzellik, kuvvet, zenginlik, bilgelik, liderlik ve peygamberlik taçları.

David Woolf'un Torah IQ adlı çalışmasından uyarlanmıştır. Tora hakkında 1500 bilmece içeren bu çalışma Amazon'dan temin edilebilir.